ISSN [illegible]76-0385
R.N.I.Regd. No. MAH[illegible]/2009/37468

शिक्षणातील ज्ञान, विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि संशोधन यांना वाहिलेले नियतकालिक

शिक्षणातील मर्मदृष्टी

SHIKSHANTEEL MARMDRISHTI

A Peer-reviewed Journal For Teacher Education

U G C Approved Journal No. [illegible]
Broad Sub Category : [illegible]
Language : [illegible]
Country : India
Subject : Multidiciplinary
Date of Reg. : 22/7/2017

| Vol. 9 th | Issue : 1st & 2 nd |
Quarterly : Apr. to June & July to Sept. 2017

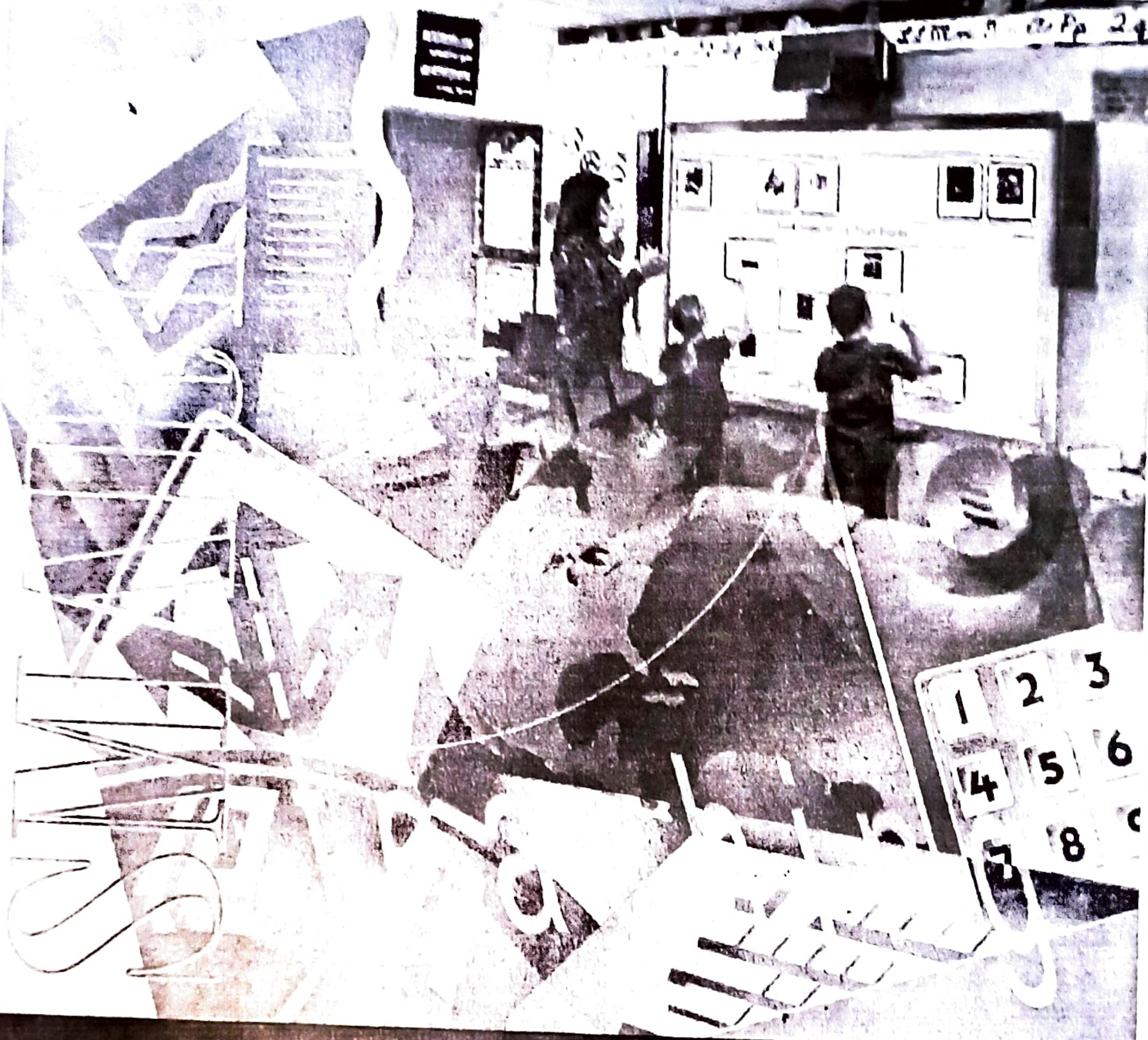

कार्यकारी संपादक :
डॉ.प्रवीण कोठायदे

संपादक :
डॉ.किशोर चव्हाण

2017

अनुक्रमणिका

क्र.	लेखाचे नाव	पृ.क्र.
	संकल्पनात्मक / वैचारिक शोधनिबंध	
१)	भारतीय शिक्षण आयोग आणि कुशल शिक्षण डॉ.कोठावदे पी.एल., प्रा.घुले पी.बी.	४
२)	सहयोगात्मक आणि सहकार्यात्मक पद्धतीने प्रभावी अध्ययन डॉ.संजीवनी राजेश महाले	७
3)	Student Center New Teaching Strategy Dr.Kavita Salunke	13
4)	Smart Classroom : A Tool of Smart Personality Dr. Manisha S. Chaudhari	१६
५)	शिक्षकाचा आधुनिक मित्र – स्मार्टबोर्ड दयानंद अंजलीकर	२०
६)	शिक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (एल्.एम्.एस्.) : नवशिक्षण प्रवाह प्रा.डॉ.रणदिवे संजय प्रा.पांढरे विद्युल्लता	२४
7)	Karma Yoga Dr.Usha Rao	27
८)	आनंदमय व फलदायी गणित अध्ययन– अध्यापनासाठी विविध कार्यनिती डॉ.भुषण वसंतराव कर्डिले, प्रा.सुवर्णा पुरुषोत्तम बत्तासे	३२
	शिक्षक शिक्षणातील संशोधने	
9)	Development of Social Networking Awareness Programme for Novice Teachers and its effectiveness Prof. Rajendra Thigale	38
१०)	छात्राध्यापकांसाठी संगणकसहाय्यित सूक्ष्म अध्यापन कौशल्याचे विकसन व परिणामकारकतेचा अभ्यास डॉ.किशोर चव्हाण	४८
	शैक्षणिक घडामोडी व बातम्या	५३

डॉ.संजीवनी राजेश महाले
प्र.संचालक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा,
य.च.म.मु.विद्यापीठ,नाशिक

2 सहयोगात्मक आणि सहकार्यात्मक पद्धतीने प्रभावी अध्ययन

गोषवारा :

कौशल्य आणि उद्योगशीलता विकसनाबाबत राष्ट्रीय स्तरावर योजना विकसित करण्यात आली. या योजनेत संपूर्ण देशात कौशल्य विकसनात उद्योगशीलता आणि उत्पादकता वाढविण्यासाठी मार्गदर्शन केलेले आहे.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठात समाजाच्या गरजेनुसार शिक्षणक्रम राबविले जातात. छोट्या चर्मव्यावसायिकांसाठी शिक्षणक्रम उपलब्ध नाहीत. ह्या व्यक्ती वाडवडिलांकडून कौशल्य प्राप्त करतात आणि व्यवसाय करतात. चर्मव्यवसायासाठी संबंधित व्यक्तींसाठी सहयोगात्मक आणि सहकार्यात्मक पद्धतीने प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यात आला. विविध साधनांद्वारे त्यांचे प्रत्याभरण घेण्यात आले. प्रशिक्षणानंतर बहुतांशी प्रशिक्षणार्थी चर्मव्यवसाय करण्यात आनंदी व समाधानी होते. चर्मव्यावसायिकांचे मासिक उत्पन्न अल्प होते. व्यवसायासाठी भांडवलाची आवश्यकता होती. प्रशिक्षणानंतर बहुतांशी चर्मव्यावसायिक इतर चर्मवस्तू बनविण्यास उत्सुक होते. शेवटच्या दिवशी प्रत्येक प्रशिक्षणानंतर नवीन वस्तू बनविली. टी बनविल्याची प्रक्रिया ते सांगू शकत होते. इतर प्रशिक्षरार्थींनी केलेले नाविन्यपूर्ण कल्पन आणि कमी खर्चिक वस्तू कशी बनविता येईल ह्याबाबतची माहिती ते एकमेकांकडू घेत होते. भविष्याची एकमेकांच्या संपर्कात ठेवून चर्मव्यवसाय वृद्धीसाठी प्रयत्नशील राहणार होते.

प्रस्तावना :

तंत्र विज्ञानाच्या प्रगतीमुळे व्यक्तीला शिकण्यासाठी अनेक माध्यम उपलब्ध आहेत. म्हणूनच एकविसावे शतक हे आजीवन/ चिरंतर विद्यार्थी म्हणून जगण्याचे आहे. हाच विचार सन १९९६ साली आंतरराष्ट्रीय आयोगाने जॅक्स/डेलीर्स यांच्या अध्यक्षतेखाली Learning : The Tresure within अहवालात प्रसिद्ध केला. या अहवालात त्यांनी शिक्षणातून भर द्यावयाच्या बाबी नमूद केलेल्या आहेत. त्यात त्यांनी Education is the best means of bringing about Personal Development and building relationships among Individuals Groups and Natios.

एकविसाव्या शिक्षणाच्या यशस्वीतेसांठी चार आधारस्तंभ डेलीर्स रिपोर्टमध्ये दिलेले आहेत.

१. ज्ञानप्राप्तीसाठी अध्ययन (Learning to Know)
२. कृतीसाठी अध्ययन (Learning to do)
३. सहजीवनासाठी अध्ययन (Learning to live together)
४. अस्तित्वासाठी अध्ययन (Learning to be)

व्यक्तींच्या शिक्षणाबरोबरच समाज शिक्षणाची गरज आहे. समाज शिक्षणाची गरज लक्षात घेऊन विविध औपचारिक आणि अनौपचारिक पातळीवर प्रशिक्षणाच्या माध्यमातून समाजाला मार्गदर्शन केले जाते. उदाहरणार्थ महाराष्ट्रातील 'पाणी' मोहीम.

परंपरागत पद्धतीने शिक्षण-चर्मकार, न्हावी, कुंभार, माळी,धोबी अशा विविध जातीतील अल्पशिक्षित व्यक्ती वाडवडिलांपासून कौशल्य प्राप्त करतात. आणि अनुभवांच्या आधारावर व्यवसाय करीत आहे. या व्यक्तींना ते करीत असलेल्या व्यवसायाबाबत अधिकचे कौशल्य करुन देता येतील का ? त्यांच्या पूर्वज्ञानाला प्रमाणित करता येईल का ? त्यांच्या अध्ययन - अध्यापन प्रक्रियेसाठी कोणती पद्धत वापरावी लागेल ? पद्धतीची उपयुक्तता कशी ठरवावी ?

प्रौढ व्यक्तींसाठी अध्ययनाचे प्रकार व त्यातील संशोधने

प्रौढ व्यक्तींना व्याख्यान देण्याऐवजी सहकार्यात्मक पद्धतीने अध्यापन केल्यास ते अधिक परिणामकारक ठरते. असे